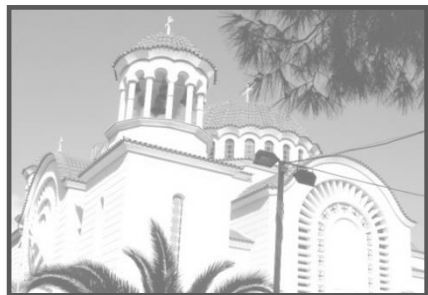

«ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ»

Ι.Μ.Κ.Α.Ω.

Ι.Ν. Αγίων Αποστόλων
Πέτρου και Παύλου
Πεύκης

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΑΗΓΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΩΡΩΠΟΥ

Εβδομαδιαία έκδοση Του Ιερού Ναού
Αγίων Αποστόλων Πέτρου & Παύλου Πεύκης

Νικολάου Πλαστήρα και Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'
Τηλ. 2108027738, E-mail : agioi.apostoloi@gmail.com
www.agioiapistoloi.gr

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2019 1' ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Τίτου αποστόλου επισκόπου Γορτύνης Κρήτης.

επάνοδος Του λειψάνου Του αποστόλου Βαρθολομαίου.

Έτος 12^ο Τεύχος 541

Κοσμάς ο Αιτωλός:

Η ζωή και το σπουδαίο ποιμαντικό του έργο

(Κιβωτός της Ορθοδοξίας, δημοσίευση 24/8/2018)

Ο μοναχός και δάσκαλος Πατροκοσμάς, ο Άγιος Κοσμάς, γεννήθηκε το 1714 στο Μέγα Δένδρο (κατ' άλλους στον Ταξιάρχη) της επαρχίας Αποκούρου στην Αιτωλία. Τα πρώτα του γράμματα έμαθε στο ιεροδιδασκαλείο του Λύτσικα στη Σιγδίτσα της Παρνασσίδος και στη Μονή της Αγίας Παρασκευής,

στα Βραγγιανά της επαρχίας των Αγράφων. Μετά την αποφοίτησή του διορίστηκε δάσκαλος στο χωριό Λομποτινά της ορεινής Ναυπακτίας και δίδαξε σε όλη την περιφέρεια του νομού. Αργότερα παρακολούθησε μαθήματα στην Αθωνιάδα Σχολή, με διδασκάλους τον Παναγιώτη Παλαμά και τον Ευγένιο Βούλγαρη.

Το 1759 εκάρη μοναχός στην Ιερά Μονή Φιλοθέου του Αγίου Όρους, ενώ στη συνέχεια κατέφυγε στην Κωνσταντινούπολη και απέσπασε κηρυγματική άδεια από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Σεραφείμ Β'. Στα 1760, περίπου σε ηλικία 46 ετών, αρχίζει το ιεραποστολικό του έργο. Ο Άγιος Κοσμάς πραγματοποίησε τέσσερις περιοδείες, σχεδόν σ' όλες τις περιοχές όπου απλωνόταν το ελληνικό στοιχείο. Στην περιοχή της Κωνσταντινουπόλεως και Θράκης, στην ευρύτερη Αχαΐα, στη Θεσσαλία, στη Μακεδονία, στην Ήπειρο, στα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, στην Αλβανία, ακόμη και στη νότια Σερβία. Ήταν τέτοια η αποδοχή του που, όπως έχει γραφτεί, ακόμη και ο Αλή Πασάς στον τόπο του μαρτυρίου του έκτισε μοναστήρι στην μνήμη του. Αυτή η αποδοχή όμως του απλού λαού προκάλεσε την οργή πολλών, οι οποίοι έσπευσαν στις τουρκικές Αρχές όπου τον συκοφάντησαν ως υποχείριο ρωσικής προπαγάνδας και υποκινητή επανάστασης. Οι Τούρκοι τον συνέλαβαν στη Βόρειο Ήπειρο, όπου τον κρέμασαν στις 24 Αυγούστου 1779. Ενταφιάστηκε κοντά στο χωριό Κολικόντασι της Βορείου Ηπείρου, με έξοδα, όπως επίσης έχει γραφτεί, του Αλή Πασά και επίσημα ανακηρύχθηκε άγιος στα 1961.

Ο Άγιος Κοσμάς πραγματοποίησε τέσσερις περιοδείες, σχεδόν σ' όλες τις περιοχές όπου απλωνόταν το ελληνικό στοιχείο. Για είκοσι περίπου έτη περιοδεύει, διδάσκει και τα βάζει με όλους όσοι θεωρεί ότι είναι εχθροί των Ελλήνων. «Και δεν είναι μονάχα το παιδομάζωμα και οι εξωμοσίες, δεν είναι ο τρόμος από την Ανατολή, από τους αλλόθρησκους Αγαρηνούς, είναι και από την Δύση, από τους αιρετικούς, τους Φράγκους, από τους Προτεστάντες, τους Φραγκοτεύτενες. Οι Λατίνοι, οι παπικοί, εκμεταλλεύονται τη σκλαβιά των Ρωμαίων στους Αγαρηνούς και κάνουν χίλια δύο να τους σύρουν με την βία στην πίστη τους την κάλπικη, τη διαβολική».

Το 1775, τέσσερα χρόνια πριν από τον θάνατό του, πέρασε από τη Μονή Γηρομερίου στη Θεσπρωτία όπου έσπευσαν να τον ακούσουν 11.000 κάτοικοι της περιοχής. Ήταν η μεγαλύτερη συγκέντρωση που είχε γίνει μέχρι τότε. Το κοσμικό όνομα του Πατροκοσμά ήταν Κώνστας, χωρίς να γίνει γνωστό το επώνυμό του. Μέσα σε 16 χρόνια ελεύθερης δράσης ίδρυσε περίπου 200 σχολεία στην Ήπειρο και αλλού για να μαθαίνουν τα παιδιά ελληνικά, όπως έλεγε, που είναι η γλώσσα της Εκκλησίας: «Να σπουδάσετε και εσείς, αδελφοί μου, να μανθάνετε γράμ-

ματα όσον ημπορείτε. Και αν δεν εμάθετε οι πατέρες, να σπουδάσετε τα παιδιά σας, να μανθάνουν τα ελληνικά, διότι και η Εκκλησία μας είνε εις την ελληνικήν. Και αν δεν σπουδάσεις τα ελληνικά, αδελφέ μου, δεν ημπορείς να καταλάβης εκείνα οπού ομολογεί η Εκκλησία μας».

Σύμφωνα με τον ιστορικό Πασχάλη Κιτρομηλίδη, η δράση του Κοσμά αποτελεί «ιδιοσυγκρατική έκφραση της ρωσικής προπαγάνδας». Ο Κοσμάς σχετιζόταν με τον Ευγένιο Βούλγαρη και την Αθωνιάδα Σχολή, ενώ ο Πατριάρχης Σεραφείμ συνδεόταν με την πολιτική της Ρωσίας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μετά την Ελληνική Επανάσταση του 1770 στην Πελοπόννησο, κατά την περίοδο των Ορλωφικών, οι Τούρκοι τον υποπτεύονταν ως πράκτορα των Ρώσων. Κατ' άλλους ερευνητές, στην καταδίκη του Κοσμά συνέβαλαν κάποιοι Εβραίοι της Ηπείρου, διότι με το κήρυγμά του κατόρθωσε να μεταφερθεί η διενέργεια του παζαριού από την Κυριακή στο Σάββατο, γεγονός που έφερε οικονομικές ζημίες στους Εβραίους.

Ο Άγιος συχνά αναφερόταν στα κηρύγματά του αρνητικά για τους Εβραίους, πάντως σε κήρυγμά του είχε πει ρητά: «Όσοι αδικήσατε Χριστιανούς ή Εβραίους ή Τούρκους, να δώσετε το άδικον οπίσω». Εναντίον του υπήρξαν επίσης οι Ενετοί, οι κοτσαμπάσηδες, οι πλούσιοι και άλλοι ισχυροί οι οποίοι θεωρούσαν ότι θίγονται. Αντίθετα, ο Κοσμάς είχε τη λαϊκή στήριξη από Χριστιανούς και ακόμα και από Τούρκους. Δεν υπήρξε καμία επίσημη κατηγορία εναντίον του ούτε δικάστηκε πριν από τον θάνατό του. Για την καχυποψία των Ενετών απέναντί του σώζονται μέχρι σήμερα αναφορές κατασκόπου τους για το πρόσωπό του στα ενετικά αρχεία.

Όλα αυτά μάλλον μοιάζουν φυσιολογικά, γιατί έδρασε σε μια περίοδο όπου η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατέρρεε και οργίαζαν οι πράκτορες των μεγάλων δυνάμεων. Και τότε αλλά και μετά, ο Πατροκοσμάς για πολλούς δεν ήταν παρά ο κύριος εκφραστής των εθνικών πόθων. Η εικόνα αυτή που είχαν σχηματίσει κάποιοι αποτελεί και τον βασικό λόγο όπου ακόμη και τώρα Αλβανοί εθνικιστές τον χαρακτηρίζουν είτε πράκτορα του σουλτάνου είτε σπορέα της ελληνικής εθνικής ιδεολογίας στο αλβανικό έδαφος. Ανεξάρτητα από τι λένε σήμερα οι Αλβανοί, είναι γεγονός ότι ο Πατροκοσμάς τηρούσε μια ηπιότερη στάση έναντι των μουσουλμάνων σε σύγκριση με τους Εβραίους ή τους καθολικούς. Και αυτή η στάση του έναντι των μουσουλμάνων ήταν που ανάγκασε

(όπως έχει γραφτεί) τον Αλή Πασά να ζητήσει να γίνει η ανακομιδή των λειψάνων του αγίου και να χτιστεί ναός στο όνομά του, ο οποίος ολοκληρώθηκε το 1814.

Η επίσημη αγιοκατάταξη έγινε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως στις 20 Απριλίου 1961 και η μνήμη του τιμάται στις 24 Αυγούστου. Επίσης, εκτός από την Ελλάδα, τιμάται αρκετές φορές και από τη Ρωσία, τη Σερβία, τη Βουλγαρία, την Αρμενία, τις ΗΠΑ, την Κύπρο, την Ουκρανία, τη Ρουμανία, το Μαυροβούνιο και την ΠΓΔΜ.

Το κήρυγμα του Κοσμά του Αιτωλού διασώθηκε μέσω της προφορικής παράδοσης και για τον λόγο αυτόν η ακρίβειά του είναι σχεδόν αδύνατο να βεβαιωθεί. Στον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό αποδίδεται μια σειρά κειμένων, σημαντικότερες των οποίων είναι οι «Διδαχές» και οι «Προφητείες», που πιστεύεται ότι βασίζονται σε κηρύγματα του ίδιου του Αγίου, που καταγράφηκαν αμέσως ή σύντομα μετά την απαγγελία τους.

Σύμφωνα με την πλειοψηφία των ερευνητών, αποτελούν άμεσες καταγραφές των ομιλιών του, με πιθανότερο σενάριο, κατά τον Ιωάννη Μενούνο, να αποτελούν υπαγορευμένες ομιλίες σε μαθητές του. Σε ό,τι αφορά τη χρονολόγηση των κειμένων, αυτές διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, με βάση τον χρόνο εκφώνησης και τον χρόνο καταγραφής ή αντιγραφής. Σύμφωνα με τα διασωθέντα πρωτότυπα, τα οποία μας παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τον χρόνο, αυτές εκφωνήθηκαν από το 1772 έως το 1779, ενώ η καταγραφή τους ξεκινάει από το 1780 και φτάνει μέχρι το 1830. Η κάθε διδαχή του δεν φαίνεται να αποτελεί το περιεχόμενο μιας ομιλίας του, αλλά σύνθεση επί μέρους ομιλιών που έκανε σε διάφορους τόπους: έτσι εξηγείται η ανωμαλία ως προς τη διαδοχή των θεμάτων που συζητούνται, αλλά και η συχνή επανάληψη των ίδιων διηγήσεων και ιδεών.

Οι Διδαχές και οι προφητείες έτυχαν επανειλημμένων αντιγραφών και εκδόσεων και αποτέλεσαν δημοφιλή λαϊκά θρησκευτικά αναγνώσματα. Σε ορισμένα από τα κείμενα αυτά, που έχουν τύχει ερμηνειών και παρερμηνειών, αναπτύσσονται σύγχρονοι προβληματισμοί όπως η έννοια της Ελληνικότητας, του Γένους κ.τ.λ. Τα μόνα σωζόμενα ιδιόχειρα γραπτά του Αγ. Κοσμά είναι μερικές επιστολές.